

Viides Mooseksen kirja myöhemmissä kirjoituksissa

” – mutta vain sinun isiisi Herra mieltyi, ja heitä hän rakasti. Heidän jälkeensä hän on valinnut teidät, heidän jälkeläisensä, kaikkien kansojen joukosta. Tämä on voimassa yhä tänäänkin.” (5. Moos. 10:15, RK 2012.)

Avaintekstit:

2. Kun. 22;
Neh. 9:6;
Jer. 7:1–7;
Ps. 148:4, RK 2012;
Jer. 29:13;
Miika 6:1–8;
Dan. 9:1–19.

Eräs kiintoisa seikka Raamatussa, varsinkin Vanhassa testamentissa, on se, miten usein siellä viitataan siihen itseensä. Toisin sanoen Vanhan testamentin myöhemmät kirjoittajat viittaavat alempiin kirjoittajiin käyttäen hyväksi heidän kirjoituksiaan esittäessään oman ajatuksensa.

Esimerkiksi Psalmissa 81 palataan Toiseen Mooseksen kirjaan ja lainataan lähes sanasta sanaan kymmenen käskyn esipuhetta. Näin psalmista kirjoittaa: ”Minä olen Herra, sinun Jumalasi. Minä johdatin sinut pois Egyptin maasta.” (Ps. 81:11.)

Kaikkialla Vanhassa testamentissa viitataan Ensimmäiseen Mooseksen kirjaan – varsinkin luomiskertomukseen. Esimerkiksi näin: ”Minä katselin maata, ja se oli autio ja tyhjä, ja taivasta, eikä siellä ollut valoa.” (Jer. 4:23, RK 2012; ks. myös 1. Moos. 1:2.)

Monta kertaa Vanhan testamentin myöhemmät kirjoittajat, kuten profeetat, viittasivat myös Viidenteen Mooseksen kirjaan, jolla oli niin keskeinen asema varhaiselle Israelille sen eläessä liittosuhteessa Jumalan kanssa. Tällä viikolla keskitymme siihen, kuinka myöhemmät kirjoittajat käyttivät Viidettä Mooseksen kirjaa. Mitä osia he lainasivat siitä ja millaisia meille nykyajan ihmisillekin ajankohtaisia päätelmiä he niiden perusteella esittivät?

LAIN KIRJA

Juudan kuningas Josia, joka oli 8-vuotias tullessaan kuninkaaksi, hallitsi 31 vuotta (640–609 eKr.) ennen kuin kuoli taitelulentällä. Hänen 18. hallitusvuotenaan tapahtui jotakin, joka ainakin joksikin aikaa muutti Jumalan kansan historiaa.

Lue 2. Kun. 22. Mitä opimme tästä tapahtumasta?

Tutkijat ovat pitkään olleet sitä mieltä, että kyseinen ”lain kirja” (2. Kun. 22:8) oli Viides Mooseksen kirja, joka ilmeisesti oli ollut kansalta kadoksissa useiden vuosien ajan.

”Joosia liikutui syvästi, kun hänelle ensi kertaa luettiin tämän vanhan käsikirjoituksen kehoituksia ja varoituksia. Koskaan aikaisemmin hän ei ollut niin täysin käsittänyt, että Jumala näin selvästi oli asettanut Israelin eteen ’elämän ja kuoleman, siunauksen ja kirouksen’ (5 Moos. 30:19) – Kirjassa oli runsaasti vakuutuksia siitä, että Jumala oli valmis pelastamaan täydellisesti ne, jotka kokonaan luottivat häneen. Samoin kuin hän oli vapauttanut heidät Egyptin orjuudesta, hän auttaisi heitä voimallisesti asettumaan Luvattuun maahan ja sijoittaisi heidät maan kansojen kärkipäähän.” (3AO 203, 204.)

Seuraavassa luvussa näemme, miten tosissaan kuningas Josia halusi ”seurata Herraa ja kaikesta sydämestään ja kaikesta sielustaan noudattaa hänen käskyjään, liitonehtojaan ja säädöksiään” (2. Kun. 23:3; ks. myös 5. Moos. 4:29; 6:5; 10:12; 11:13). Hänen johtamiinsa uudistuksiin kuului myös se, että hän hävitti kaikki ”iljetykset, joita Juudan maassa ja Jerusalemissa vielä oli. Näin hän pyrki toteuttamaan lain sanat, jotka oli kirjoitettu pappi Hilikian temppelistä löytämään kirjaan” (2. Kun. 23:24).

Viides Mooseksen kirja oli täynnä varoituksia siitä, etteivät he alkaisi noudattaa ympäröivien kansojen tapoja. Josian teot, joihin kuului Samarian epäjumalanpalvontaa harjoittavien pappien surmaaminen (2. Kun. 23:20), osoittivat, kuinka kauas Jumalan kansa oli harhautunut totuudesta, joka heille oli uskottu. Sen sijaan, että olisivat olleet se pyhä kansa, joka heidän olisi kuulunut olla, he tekivät kompromissin maailman kanssa, vaikka usein ajattelivatkin: *Meillä on asiat ihan hyvin Herran kanssa, kiitos vaan.* Miten vaarallinen petos.

Mitä asioita meidän tulisi kodeissamme ja seurakunnassamme puhdistaa perin pohjin, jotta voisimme palvella Herraa koko sydämestämme ja sielustamme?

TAIVASTEN TAIVAAT

Viides Mooseksen kirja tekee selväksi, että laki ja liitto olivat keskeisiä asioita paitsi Israelin jumalasuhteessa myös heidän tehtävässään "valittuna kansana" (5. Moos. 7:6; 5. Moos. 14:2; 5. Moos. 18:5).

Lue 5. Moos. 10:12-15, jossa painotetaan ajatusta laista ja Israelin asemasta valittuna kansana. Mitä Raamattu tarkoittaa ilmauksella "taivasten taivaat"? Mitä Mooses haluaa kertoa käyttäessään tätä ilmausta?

Ei ole aivan selvää, mitä "taivasten taivaat" tarkoittaa, ainakaan tässä asiayhteydessä, mutta Mooses viittaa kuitenkin Jumalan suuruuteen, voimaan ja mahtiin. Eli ei vain taivas vaan "taivasten taivaat" kuuluvat hänelle. Kyse on todennäköisesti heprealaisesta ilmauksesta, joka viittaa Jumalan täydelliseen, koko luomakunnan yli ulottuvaan hallintavaltaan.

Lue seuraavat jakeet, joissa kaikissa on lainattu Viidennen Mooseksen kirjan ilmausta "taivasten taivaat". Mitä jakeissa sanotaan ja millä tavoin näemme Viidennen Mooseksen kirjan vaikutuksen niissä?

1. Kun. 8:27 _____

Neh. 9:6 _____

Ps. 148:4, RK 2012 _____

Varsinkin Nehemian kirjan 9. luvussa nousee varsin selkeänä esiin teema Jumalasta Luojana, joka yksin ansaitsee palvonnan. Hän teki kaiken, jopa "taivasten taivaat ja tähtien joukot" (Neh. 9:6). Itse asiassa Neh. 9:3 sanotaan, että kansalle luettiin "lain kirjaa". Kuten Josian aikana, lain kirjalla todennäköisesti tarkoitettiin juuri Viidettä Mooseksen kirjaa, mikä selittää sen, että muutama jae myöhemmin leeviläiset kaiken ylistyksensä ja Jumalan palvonnan keskellä käyttävät ilmausta "taivasten taivaat", joka on suoraa lainausta Viidennestä Mooseksen kirjasta.

Jumala on paitsi maailman myös taivasten taivaitten luoja. Ja sama Jumala meni ristille! Miksi palvonta on niin sopiva tapa reagoida siihen, mitä Jumala on tehnyt hyväksemme?

**JEREMIA
JA VIIDES
MOOSEKSEN
KIRJA**

Eräs nuori agnostikko oli innokas totuudenetsijä – mitä totuus sitten olisikaan ja mihin se häntä johtaisikaan. Lopulta mies alkoi uskoa Jumalaan ja Jeesukseen ja vastaanotti adventtisanoman. Hänen lempijakeensa Raamatusta oli Jer. 29:13, jossa sanotaan: ”Silloin te etsitte minua ja löydätte minut, kun etsitte minua kaikesta sydämestänne.” (RK 2012.) Vuosia myöhemmin, kun hän tutki Raamattuaan, hän löysi saman jakeen, mutta jo Viidennestä Mooseksen kirjasta. Jeremia oli siis lainannut ajatuksen Moosekselta.

Lue 5. Moos. 4:23-29. Mikä on tämän Israelille annettun lupauksen asiayhteys, ja miten se voisi liittyä meihin tänä päivänä?

Kuten olemme nähneet, Viides Mooseksen kirja löydettiin uudelleen kuningas Josian hallituskaudella, ja juuri hänen hallituskaudellaan Jeremia aloitti työnsä. Ei siis ihme, että Jeremian kirjoituksissa näkyy vaikutuksia Viidennestä Mooseksen kirjasta.

Lue Jer. 7:1-7. Mitä Jeremia käskee kansan tehdä? Miten se liittyi siihen, mitä oli kirjoitettu Viidennen Mooseksen kirjaan?

Viidennessä Mooseksen kirjassa Mooses yhä uudestaan korostaa sitä, kuinka kansan säilyminen luvatussa maassa oli ehdollista ja että jos he olisivat tottelemattomia, he eivät saisi jäädä paikkaan, jonka Jumala oli heille valinnut. Katso erityisesti Jer. 7:4, josta voidaan vetää se johtopäätös, että vaikka kyse oli todella Jumalan temppelistä ja vaikka he todella olivat Jumalan kansa, noilla asioilla ei ollut merkitystä, jos he eivät olleet kuuliaisina.

Kuuliaisuuteen kuului muukalaisten, orpojen ja leskien oikeudenmukainen kohtelu – ajatus, joka nousee suoraan liiton säädöksistä Viidennessä Mooseksen kirjassa: ”Ette saa viedä muukalaiselta ettekä orvolta hänen oikeuksiaan. Älkää ottako leskeltä vaatetta lainan pantiksi.” (5. Moos. 24:17; ks. myös 5. Moos. 24:21; 5. Moos. 10:18, 19; 5. Moos. 27:19).

Vertaa Jer. 4:4 ja 5. Moos. 30:6 (RK 2012). Mikä periaate jakeista nousee esiin? Miten se on yhtä lailla sovellettavissa Jumalan kansaan tänä päivänä?

MITÄ HERRA VAATII

Profeettojen kirjoituksista iso osa oli israelilaisille esitettyjä vetoomuksia uskollisuuden puolesta, varsinkin liittoon liittyvien velvollisuuksien suhteen. Viidennessä Mooseksen kirjassa kuvataan Jumalan Israelin kanssa tekemän liiton uudelleen vahvistamista. Herra oli 40 vuotta kestäneen kiertotien jälkeen täyttämäisillään yhtä liittoon sidotuista lupauksista eli omaa osuuttaan liittosopimuksesta. Niinpä Mooses kehottaa kansaakin täyttämään oman osuutensa. Sama toistuu myöhemmissä profeetoissa.

Lue Miika 6:1-8. Mitä Herra sanoo kansalle? Miten se liittyy Viidenteen Mooseksen kirjaan? (Ks. myös Aam. 5:24 ja Hoos. 6:6.)

Tutkijat näkevät näissä Miikan kirjan jakeissa kanteen. Herra haastaa kansansa oikeuteen liiton rikkomisesta. "Herra käy oikeutta kansaansa vastaan - -." (Miika 6:2.) Sana "oikeus" (*rīv*) tarkoittaa tässä oikeudellista kiistaa. Herra siis aloitti oikeustoimet heitä vastaan. Tässä käytetään kuvakieltä, joka tuo esiin liiton oikeudellisen puolen (suhdenäkökannan lisäksi). Tämä ei yllätä, sillä olihan laki liitossa keskeisellä sijalla.

Miikan käyttämä kieli on suoraa lainausta Viidennessä Mooseksen kirjasta: "Kuulkaa siis, israelilaiset! Herra, teidän Jumalanne, ei vaadi teiltä muuta kuin sen, että pelkääte häntä, että aina vaellatte hänen teitään, että rakastatte häntä ja palvelette häntä koko sydämestänne ja koko sielustanne ja että tarkoin noudatatte hänen käskyjään ja säädöksiään, jotka minä teille annan. Kun tämän teette, te menestytte." (5. Moos. 10:12, 13.) Miika vain muuttaa ajatuksen "lain kirjaimen" täyttämisestä "lain hengen" täyttämiseksi, jossa on kyse siitä, että ihminen on oikeudenmukainen ja armollinen.

Olivatpa ulkoiset uskonnon merkit millaisia tahansa (runsaat eläinuhrit, "tuhannet pässit"), liittosuhde Jumalaan ei muodostu niistä. Mitä hyötyä ulkoisesta hurskaudesta on, jos he "himoitsevat peltoja ja anastavat niitä, ottavat haltuunsa toisten taloja - - ajavat ihmiset perikatoon, vievät maat keneltä tahtovat" (Miika 2:2)? Israelin oli määrä olla valona maailmalle, jotta maailma sitä katsoessaan toteaisi ihmetellen: "Miten viisas ja ymmärtäväinen tuo suuri kansa onkaan." (5. Moos. 4:6.) Siksi heidän piti olla kaikissa toimissaan viisaita ja ymmärtäväisiä, ja se piti sisällään ihmisten oikeudenmukaisen ja armollisen kohtelun.

DANIELIN RUKOUS

Yksi Vanhan testamentin kuuluisimpia rukouksia löytyy Danielin kirjan 9. luvusta. Luettuaan profeetta Jeremiaa ja huomattuaan, että Israelin 70 vuoden raunioitumisen aika (Dan. 9:2) oli päättymäisillään, Daniel alkoi hartaasti rukoilla.

Millainen rukous se olikaan - liikuttava vetoomus, jossa Daniel tunnustaa omat sekä kansansa synnit, kuitenkin samaan aikaan myöntäen Jumalan oikeudenmukaisuuden siinä, mikä heitä oli kohdannut.

Lue Dan. 9:1-19. Mitä teemoja tekstistä löytyy, jotka voidaan liittää Viidenteen Mooseksen kirjaan?

Danielin rukous on tiivistelmä seurauksista, joista kansaa oli Viidennessä Mooseksen kirjassa varoitettu, jos se ei pitäisi osuuttaan liitosta. Kaksi kertaa Daniel viittasi Mooseksen lakiin (Dan. 9:11, 13), johon Viides Mooseksen kirjakin varmasti sisältyi.

Kuten Viidennessä Mooseksen kirjassa oli sanottu, heidät oli ajettu pois maasta (5. Moos. 4:27-31; 5. Moos. 28), koska he eivät totelleet. Juuri näinhän Moosekselle oli ilmoitettukin (5. Moos. 31:29).

Miten traagista, että sen sijaan että ympäröivät kansat olisivat sanoneet: "Miten viisas ja ymmärtäväinen tuo suuri kansa onkaan" (5. Moos. 4:6), Israelista tuli kaikkien ympärillä asuvien pilkan kohde (Dan. 9:16).

Kyneltentäyteisessä anomuksessaan Daniel ei kertaakaan esittänyt kysymystä, jonka monet esittävät silloin, kun onnettomuus iskee: "Miksi?" Hän ei kysy, koska Viidennen Mooseksen kirjan ansiosta hän tietää tarkalleen, miksi kaikki tämä oli tapahtunut. Viides Mooseksen kirja antoi Danielille viitekehyksen, jota vasten saattoi ymmärtää, ettei heitä kohdannut pahuus ollut vain sokeaa sattumaa, vaan heidän oman tottelemattomuutensa hedelmää, josta heitä oli varoitettu.

Danielin rukous ilmaisi sen, että kaikesta tapahtuneesta huolimatta heillä oli toivoa. Jumala ei ollut hylännyt heitä, vaikka asia olisi kuinka näyttänyt siltä. Viides Mooseksen kirja tarjosi viitekehyksen, joka teki heidän tilanteensa ymmärrettäväksi, mutta lisäksi se viittasi lupaukseen ennallistamisesta.

Lue Dan. 9:24-27: profetia Jeesuksesta ja hänen kuolemastaan ristillä. Miksi tämä profetia annettiin Danielille (ja meille muille) juuri tässä Israelin pakkosiirtolaisuuden ja paluulupauksen yhteydessä?

KERTAUS

Lisäaineistoa: ”Tämä [Miika 6:1-8] on yksi mahtavimmista VT:n teksteistä. Kuten Aam. 5:24 ja Hoos. 6:6, se tiivistää 8. vuosisadan profeettojen sanoman. Teksti alkaa kauniilla esimerkillä liittokanteesta, jossa profeetta kutsuu kansan kuulemaan Jahven syytettä heitä vastaan. Vuoret ja kukkulat ovat tuomareita, sillä ne ovat olleet paikoillaan kauan ja todistaneet, miten Jumala on kohdellut Israelia. Sen sijaan että syyttäisi Israelia suoraan siitä, että se on rikkonut liiton, Jumala kysyy, onko Israelilla mitään syytöksiä häntä vastaan. ’Mitä minä olen tehnyt sinulle, kansani? Olenko vaatinut sinulta liikaa?’ Epäoikeudenmukaisuutta kohdatessaan jotkut köyhistä olivat saattaneet ’väsyä tekemään hyvää’. Pikaisen rikastumisen toivossa jotkut maanomistajista olivat saattaneet väsyä pitämään liiton käskyjä.” – Ralph L. Smith, *Word Biblical Commentary*, Micah–Malaci, (Grand Rapids, MI: Word Books, 1984), osa 32, s. 50.

”Seuranneen uskonpuhdistuksen aikana kuningas [Josia] pyrki hävittämään jäljellä olevan epäjumalanpalveluksen rippeetkin. Niin kauan olivat maan asukkaat noudattaneet ympärillä olevien kansojen tapoja ja kumartaneet puisia ja kivisiä jumalankuvia, että näytti inhimillisesti miltei mahdotomalta poistaa näiden pahuuksien kaikkia ilmauksia. Mutta Joosia koetti sitkeästi puhdistaa maata.” (3AO 208.)

Keskustelunaiheita:

1. Saatamme nähdä itsemme samassa asemassa kuin muinainen Israel oli: meillä on totuuksia, joita ympäröivän maailman tulisi saada tietää. Tämä on suuri etuoikeus, mutta kuinka hyvin ajattelet meidän täyttävän ne velvollisuudet, joita tällainen etuoikeus meille tuo?
2. Kuvittele olevasi Daniel, joka on nähnyt, miten hänen kansansa kimppuun hyökätään ja miten se kukistetaan, ja tiennyt uskollen keskeisen temppelin kohtalosta, miten pakanat tuhosivat sen. Miten tieto Viidennen Mooseksen kirjan sanomasta on voinut pitää yllä Danielin (tai kenen tahansa juutalaisen) uskoa tuona aikana? Miten kirja auttoi häntä ymmärtämään kaikkea sitä, mitä tapahtui ja miksi? Miten meidän ymmärryksemme Raamatusta kokonaisuudessaan auttaa meitä suhtautumaan koetteleviin aikoihin ja tapahtumiin, jotka ilman Jumalan sanan antamaa näkökulmaa voisivat olla meille hyvin lannistavia? Mitä vastauksesi kertoo siitä, kuinka keskeinen sija Raamatulla tulee olla uskonelämässämme?